

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Aylık Fikir Mecmuası

Yıl: 1, Sayı: 6

Sahibi ve Müdürü: H. Nihâl

15 Birinciteşrin 1931

Kuş Bakışı

Milli Ahlâk

Fert fani, cemiyet bakidir.

Nazari veya teknik görgü ve bilgilerimiz ne kadar yüksek, zengin ve kuvvetli olursa olsun dürüst, temiz ve kuvvetli bir ahlaka istinat etmedikçe faydası yoktur. Hatta bu bilgi ve görgüler milletimizin menfaatlerine cevap yerecek yerde, yalnız şahsi ihtiraslarımız ve hodbin emellerimiz uğrunda harekete gelirse halkımız için zararlı da olabilir.

***

Biz milli ahlaktan ne anlıyoruz? Biz milli ahlaktan şunu anlıyoruz:

Bizim için cephelerde kan döken, tarlalarda alın teri akıtan ve nihayet bütçemizi doldurmak için kesesini boşaltan halkımızın malına ve canına göz dikmemek. Onun için çalışmayı kendimiz için çalışmaktan üstün tutmak.

***

Halkımız için zararlı olan her şeyi karşılamak çarpışmak ve yenmek. Bunları bir cümle ile hülasa edersek: Millet yolunda çalışmak, onun için yaşamak ve onun için ölmek.

Şu halde, gençlerimizin yüreğinde önce milli karakterimizin temelleri yerleşmelidir. Ancak bu temellerin kuvvetine dayanarak görgümüzü ve bilgimizi yükseltir, milletimize ve memleketimize faydalı insanlar o-

labiliriz. Birçok insanlar biliriz ki bu memlekete kendi uydurmaları olan bir frenk telakkisiyle bakar, gördükleri ve hatta yaptıkları bütün şarlatanlık, riyakârlık ve fenalıkları şarklıyız diye izaha kalkarlar.

Milletimize ve ahlakımıza bundan daha büyük bir bühtan olamaz. Halkımız milli faziletlerimizin kaynağıdır; ona göre millet ve memleket yolunda hak yok, vazife vardır. Bugün, kızgın güneş altında orak biçen köylü, yarın hudutlarda kan döken kahraman, ondan sonra da yine köyünde vergi vermeye çalışan fakir bir vatandaş veya eğer şehit olmamışsa, malul bir insandır.

Milleti yolunda ölçsüz fedakârlık yapan, ona mukabil övünmek ihtiyacını bile duymayan atsız kahramanlar, bizim köylülerimizin ekseriyetini teşkil eder.

***

Münevverlerimizi bu fazilet heykelleriyle mukayese imkânı yoktur. En küçük fedakârlıkların, en yaygaralı davalarla dile geldiğini, en tabii vazifelerin buhranlı mesai şeklinde gösterildiğini, en küçük çalışmaların en muhteşem riyalada methedildiğini, ancak münevverlerimizin arasında görürüz.

***

Halkımız kanuni mükellefiyetler haricinde birçok işleri parasız görür; fakat biz, millet yolunda bir adım atarken şahsi menfaatlerimizi düşünmekten vazgeçemeyiz.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 2

Osmanlı devletini ve o nam altında en son Türk imparatorluğunu batıran sebeplerin birincisi, münevverlerimizin ahlaksızlığı ve hırsızlığı olmuştur. En yakın tarihimize bakınız; halkımız bütün mükellefiyetini namuskarane öderken münevverlerimiz, koyu ve kara bir ahlaksızlık içinde milli tarihimizi lekelemişler ve bugün bizi iğrendiren hadiseler içinde yuvarlanıp gitmişlerdir.

***

Tanzimat devrine bakınız: Reşit Paşa Gülhane hattı hümayununu okuduktan ve bu memlekette Avrupalı inkılâp başladıktan sonra zamanın sadrazamının rüşvet alırken yakalandığını görürsünüz.

***

Sultan Hamit devri paşalarının henüz hepimizin işiteceği kadar yakın zamanlarda dillere destan olan hırsızlıkları ve sefahatleri hatırımızdadır.

Meşrutiyetteki ve bilhassa büyük harpteki hırsızlıkların ve hepimizin ekmeğinden çalınan servetlerin iğrenç hikâye ve mevzuları unutulmamıştır.

Daha dün, Cumhuriyet inkılâbını yapanlardan bir vekilin divana çekilmesi içimizi burkan acı bir hatıradır. Bu yolda kanun pençesine düşenleri görmekle ne kadar sevinirsek, niçin böyle

oluyor diye o kadar acımamız ve düşünmemiz lazımdır. Hiç bir milletin münevver zümresi, halkının fazilet ve fedakârlığı karşısında bu kadar dejenere olmamıştır.

***

Gençler, en yakın tarihimizin en göze batan iğrenç hadiseleri üzerinde düşününüz... Türk milletinin halkı içinde kendinize en büyük ve en yüksek fazilet ve fedakârlık örnekleri bulacaksınız.

***

Her şeyden önce ahlakımızın ve seciyenizin kuvvetine istinat ediniz. Her şeyden önce memleketiniz ve milletiniz için çalışınız. Bu yolda yürürken budala, safdil, aptal diyecek veya o gözle bakacak kurnazlara ve züppelere rast geleceksiniz.

Gençler... Aptallığı ve safdilliği, hırsızlık ve ahlaksızlığa tercih ediniz.

***

Osmanlı devletini ve meşrutiyet Türkiye'sini lekeleyen çirkefleri Cumhuriyet tarihine bulaştırmamak en büyük mefkûreniz olsun. En küçük memuriyetlerden en büyük makamlara kadar geçeceğiniz yollarda dürüst olunuz. Arkanızda karanlık, çamurlu ve çirkefli dedikodular yerine berrak, temiz, nurlu ve sitayişli izler bırakmaya çalışınız.

***

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 3

Birkaç zamandır cemiyetimizi bir panik istilâ etmiştir: mevcut içtimaî nizamlar tehlikededir. Yeni bir içtimaî nizam teşekkül etmektedir.

Karl Mark'sın irşat ve işaretleri tahakkuk edecek; müşterek sosyalistlik son zafer noktasındadır!...

Bugün hükümet ve aile esaslarına istinat eden içtimaî nizam tamamen değişerek iştirakçilik ve yahut proleterizm hâkim olarak aile telakki ve teamülleri yerine cinsî iştiraklere inhisar eden bir serbesti şahsî mülkiyet ve şahsî istihsal netice ve vasıtaları yerine müşterek istihsal kaim olacaktır.

Fertlerin şahsî hürriyeti ortadan kalkarak cemiyet lehine mecburi bir çalışma hâsıl olacak, insanlar arasındaki tabiî müsavatsızlığı cemiyetin mecburî müsavâtı istihlâf edecektir.

olamayacağı gibi, bir fert de ne kadar tembelen; ne kadar müsrif olursa olsun asla fakir olmayacak; diğerleri gibi cemiyetin istihallerinden istifade edecektir.

Bütün bu içtimaî tebeddüller için, bu günkü cemiyet nizamları ânî veya tedricî bir şekilde olsun ortadan kaldırılarak insanları mes'ut ve müreffeh bir hale yükseltmek lazımdır.

İşte yukarıda birkaç satırla ifade ettiğimiz fikirler 1848 senesinde, Karl Marks'ın uzun bir tetkikten sonra vardığı neticedir.

Marksa göre bütün bu neticeler bu günkü cemiyette hâkim olan hâdiselerin tabiî ve mecburî bir neticesidir.

Filhakika Karl Marks 1848-1850 senelerine doğru çok mühim ve çok meşhur iki kitap neşrederek cemiyeti salâha kavuşturacak

Şehit Tayyareci Erkâniharp Yüzbaşı Kâmi'nin Büyük Hâtırasına

Gerilir zorlu bir yay
Oku fırlatmak için;
Gece gökte doğar ay
Yükselip batmak için,
Mecnun inler, kanın
Leylâya kalmak için.
Cilve yapar sevgili
Gönül kanatmak için.
Şair netten gam çeker?
Şiir yaratmak için.
Dağda niçin bağırılır?
Feleğe çatmak için.

Açılır tallı güller
Arılar tatmak için.
Göğse çiçek takılır
Solunca atmak için.
Tanrı kızlar yaratmış
Erlere satmak için.
İnsan büyür beşikte
Mezarda yatmak için.
Ve
Kahramanlar can verir
Yurdu yaşatmak için...

Atsız

Bu yeni nizama göre; fertler kendi varlıklarına bağlı olan mesai şekilleri; ihtiyarları hilafına fakat ister istemez cemiyet lehine çalışacaklardır.

***

Yine bu yeni nizamlara göre, hiçbir fert kendi mesaisinin şeklini, müddetini, mahallini tayin edemeyecek; herkes cemiyet namına hareket ettiklerini iddia eden birkaç şefin kumandasında bir asker gibi çalışacaktır.

Cemiyet; fertlerin mesaisi mukabilinde onlara sarf ve helak ettikleri kalori nisbetinde değil; mesai şekil ve miktarı ne olursa olsun bütün efrada aynı miktar, aynı mahiyette eşya ve yiyecek verecektir.

Bu yeni cemiyette tam bir adalet fikri hâkim olacak; herkes birbirine karşı aynı şekilde müsavi; aynı şekilde bahtiyar olacaktır. Bir adam ne kadar çalışkan;

fikirlerini ortaya atmıştır. Bu kitaplardan biri "La misere de la philosophie" olup, Prodhun'un "La philosophie de la misere" atlı eserine cevaptır.

İkincisi de "La critique de l'economie politique"tir. Karl Marks bu ikinci kitabın mukaddemesinde ilk defa olarak bir fikir ortaya atıp, buna tarihî maddecilik zihniyeti adını vermektedir.

Marks, tarihten insanların âtisini görmektedir. Ona göre bu günkü bir cemiyet kendi arasında yarınını yaşatmaktadır.

Marksa göre insanlar arasındaki adlî münasebetler; hükümet alâka ve rabitaları; içtimaî hadiseler ne başlı başlarına ne de yek-diğeriyle tetkik edilebilirler. Bunlar, ancak mevcut maddî şeraiti tetkik ile anlaşılırlar. Karl Marks diyor ki;

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 4

"mevcutlarının istihsalı zımında insanlar yekdiğerleriyle nihayetsiz münasebetlere girerler. Bu münasebetler onların iradelerinden hariçtir. Bu istihsalı münasebetler heyeti umumiyesi ile cemiyetin iktisadî bünyesini teşkil eder. Maddî hayatın istihsalâtı, cemiyetin içtimaî, siyasî ve bilhassa akîl hayatlarına bağlıdır, insanların vicdanları" şe'niyeti değil; bilâkis şe'niyetler insanların vicdanlarını tayin eder."

Marksa göre; istihsallerin inkişafı neticesi, müstahsillerle istihşâl membaları münasebetlerinde bazı ihtilâflara düşerler.

Bugünkü burjuva istihsal men baları ile hâd bir surette muhasama halindedir. Bu muhasama halinde bilhassa fertlerin içtimaî mevcudiyetleri mevzuu bahistir.

Filhakika burjuva cemiyetlerdeki istihsal kuvvetleri bu muhasamayı bertaraf edebilmek için çareler aramaktadır. Müşterek sosyalizm; komünizm bugünkü nizam ve âdetleri değiştirerek son bir içtimaî şekil ile insanlara mevcudiyetlerine müteallik maddî şeraiti temin edecek ve bugünkü cemiyetin tamamen temin edemediği refah ve saadeti bulacaktır.

II

Bu kehaneti Marka, bundan tara seksen yıl yani takriben bir asır evvel yapmıştır. Fakat bilhassa Marks'ın Fredrich Engels, Wolfgang, Benstein, Heine gibi en yakın talebesi bile onun mutlak olarak maddî hâdiseler (iktisadî) nazariyesini terkederek cemiyetin ve ahlâk fikirlerinin inkişafı nazariyesine saplandılar.

Marks'ın tarihî maddecilik nazariyesi

Karl Marks'ın tarihî maddecilik nazariyesini tenkide girişmeyeceğiz. Marks'ın nazariyesi bugün ancak onu tamamen anlayamayan, ihata edemeyen kimseler için mana ve heyecan verebilir.

İktisadî ve içtimaî her hâdisenin önünde bir fikir, bir zihniyet vardır. Bu fikir, bu zihniyetler

hâdiseleri aydınlatır; cemiyet fertlerine gidilecek yolları gösterir.

Hâdiselerin husule gelmesi yeni fikirlere yeni zihniyetlere delâlet eder. Yeni fikir ve yeni zihniyetler içtimaî değişikliklere âmil olurlar.

İddiamıza misal olarak bilhassa 1789 Fransız ihtilâlini zikredebiliriz.

Büyük ihtilâl yalnız siyasî bir ihtilâl olmakla kalmayıp içtimaî ve iktisadî hâdiselerinde değişmesini mucip oldu. Müteamil hâdiseleri bertaraf ederek yerine yenilerini koydu. Feodal idare yerine kanun muvacenesinde hürriyet, adalet, müsavât prensiplerini: fikir ve vicdan serbestliğini, şahsi mülkiyet esaslarını vazetti. Bütün bu içtimaî hâdiselerin değişmesinde yukarıda işaret ettiğimiz veçhile fikirler; zihniyetler âmil ve rehber olmuşlardır.

Fransız ihtilâlinin doğurduğu içtimaî ve iktisadî hâdiseler 17nci ve 18inci asırların büyük ve yüksek felsefesinin, coşkun fikir hayatının en veciz ve en bariz bir neticesidir.

Fransız; ihtilâli diğer mesut cemiyetlere ait olan usul ve müesseseleri hendesî ve riyazî bir şekilde Fransız cemiyetine yamamamıştır. Bilâkis Monteskiyö, Volter, başta Didro olmak üzere ansiklopedistler ve bilhassa J. J. Ruso gibi büyük fikir ve ilim adamlarının ilimlerinden, kuvvetli nurlarından istifade edilerek vücuda getirilmiştir.

İktisadî değişiklikler ahlâki ve içtimaî değişikliklerin tabii bir neticesidir.

Binaenaleyh iktisadî hâdiselerde salâh ancak ve ancak ahlâki ve içtimaî hâdiselerin salâhıyla mümkündür. Yoksa Karl Marks'ın zannettiği gibi cemiyetin salâhi iktisadî salâhlarla temin edilemez.

Esareti kim ilga etti?.. İktisadî ihtiyaçlar mı?..

Şüphesiz ki, hayır... Bilâkis insanların ahlâki, ruhî inkişafı esareti ilgaya saik olmuştur .

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 5

Kadını erkek muvacehesindeki aşağı vaziyetten kim kurtardı? İktisadî ihtiyaçlar mı? Hayır... Bilâkis insanların "Hak"ka müteallie, ahlâka dair duygularının inkişafı kadını erkekle müsavi bir seviyeye yükseltmiştir.

Bütün bu hâdiselerdeki değişiklikler bittabi tedricî ve tekâmülû bir surette olmuştur, içtimaî ve ahlâkî değişiklikler ilk insandan bugüne kadar devam etmektedir. Bütün bu değişikliklerde fikir ve zihniyetler en ön safta bulunmaktadır. Din tamamen metafizik, tamamen ahlakî bir telakkî olması itibarıyla insanın ihtiyaçları üzerine hiç bir tesir yapmamış midir?... Kim inkâr edebilir? ..

Tarih, bilhassa eski tarih ve orta devir din telâkkileri

ve kilise, insanlar ve insanların ahlakî ve maddî ihtiyaçları üzerinde müessir roller oynadığına şahittir, insanlar muhtelif devirlerde ve muhtelif şekillerde kanun muvacehesinde müsavâtı, esaretin "servage"lığın kibarlara has imtiyazların ilgasını, ferdî mülkiyetle şahsî hürriyeti istemişler, bunun için mücadelelere girişmişlerdir. Fakat hiç bir zaman içtimaî müsavâtı, yani fert hürriyetinin şahsî mülkiyetin, sermaye ve istihsal vasıtalarının ilgasıyla cemiyet esaretini ve mecburî çalışmayı istememişlerdir.

Çünkü, şahsî mülkiyetin ilgası; cemiyet esareti, mecburi çalışma ve saire insanın tabiatına muhaliftir. Bu mücerret fikir tarihte zafer kazanamadığı gibi, askî bir hakikat haline gelemeyecektir. (Bitmedi)

Türkiye'deki Diller

İstatistik umum müdürlüğü, istatistik yıllığı namı altında Üçüncü kitabını da neşretti "1930". Her şeyden önce, bu kıymetli eseri çıkaranları tebrik etmek borcumuzdur.

Malzeme itibarıyla pek zengin olan bu kitabın her bahsi üzerinde ayrı ayrı durmak, düşünmek ve bazı neticelere varmak, ilerisi için de ona göre tedbirler almak mecburiyetindeyiz. Biz bu sayıdan itibaren istatistik rakamları Üzerinde düşünerek bu riyazi esasların bugünkü ve yarınki neticelerinin neler olabileceğini düşünmeğe ve bazı cihetleri tebarüz ettirecek kıymetlendirmeğe çalışacağız.

— I —

Umumî heyeti itibarıyla Anadolu'da % 86.42 Türkçe, %8.69 kürtçe, % 0.70 Çerkesce ve % 4.19 da sair lisanlar konuşulduğunu anlıyoruz. İstatistik yıllığı Anadolu'daki muhtelif dillerin müfredatını da tesbit etmiştir.

Biz onu ekseriyet sırasıyla yazıyoruz:

Türkçe	11777810
Kürtçe	1184446
Arapça	134273
Rumca	119822
Sair, meçhul lisanlar	110469
Çerkesçe	95901
Yahudice	68900
Ermenice	64745
Arnavutça	21774
Bulgarca	20544
Tatarca	11465
Fransızca	8406
İtalyanca	7248
İngilizce	1938
Acemce	1687

Kişi tarafından konuşulmaktadır.

1— Bu İstatistiğin tasnif esasında büyük bir yanlışlık ilk hamlede göze çarpmaktadır.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 6

Türkçe'yle Tatarca'yı ayıracak kadar ince bir tasnif ölçüsü tutan bu istatistik, kürtçe ile zazacayı tefrik etmek ihtiyacını bile duymamıştır. Başvekâlete merbut bir müessese olması dolayısıyla Anadolu'da kürt namı altında mütalea edilen zümrenin içinde ayrıca bir zaza kavmi bulunduğunu bilmek lâzımdır. zazaların etnografik tetkikleri, buldukları mıntıklar, ayrıca tarihî, içtimaî ve etnografik birer tetkik mevzuudur. Biz sadece burada onların ayrı bir millet olduklarını isbat edecek deliller sıralıyalım.

A. — Zazaların konuştuğu lisan kürt namını verdiğimiz kırmançlardan ayrılır. Ne zaza kürdü ve ne de kürt zazayı anlar. Ancak kürtlerin bir kısmı zaza dilini bilirlerse de zazalar kürtçeden hiç bir şey anlamazlar.

B. — Zazalarla kürtler arasında, ahlak, an'ane, âdet ve yaşayış farkı vardır. Zazalar daha atılgan, çevik, tamamen dağlı, iyi atıcı, müteassıp, dindar, nisbeten daha temiz insanlardır. Kendi elbise ve ihtiyaçlarını alekser keçi kılından dokuma kumaşlarla kendileri temin ederler. Kürtler ise daha munis, daha muti daha tembel, cevvaliyet ve çeviklikleri noksandır. Dinî taassupları dahi koyu bir cehalet içindedir. zazalara nazaran daha geridirler, ihtiyaçlarını hariçten temin ederler.

C. — Şark vilayetlerimizdeki zaza ve Kırmanç mıntıkları tamamen birbirinden ayrılmıştır; hatta Kırmanç mıntıkasında görülecek tektük zazalara lâkap takılır, ve zaza Hüseyin, zaza Ahmet ilh. gibi yadedilir.

D. — Zazalar içinde sarışın mavi gözlü olanlar vardır; ve bunlar mütenasip endamli, elmacıkları mütebariz, burunları mütevas-sıt insanlardır. Umumiyetle gözleri eladır, Brakyosefaldirler. kürtler daha esmer, ekseriyetle kara gözlü, boyları daha kısa, bilhassa vecih tenasüpleri naksan ve burunları fazla mütebarizdir. Kafa teşekkülâfci da Acemlere yaklaşacak kadar dolikosefaldirler.

Kısaca tesbit ettiğimiz şu esaslara nazaran, kürtlerle zazalar arasında lisanî, içtimaî dinî, tabîi ve antropolojik farklar vardır. Tarihî esasları henüz her ikisinin de müsbet denecek şekilde halledilememiştir.

Şu halde bir milyon küsur telâkki edilen kürtçe, zazaca ile taksim olunmaya ve ondan sonra mutlak bir rakam mahiyetini almaya mecburdur. Halbuki bu istatistikte yukarda kaydettiğimiz rakamlar mutlak olarak ilân edilmiştir.

***

2. — İstatistiğin Rumca hanesindeki yekûnu da tetkik etmek lâzımdır. Malûmdur ki, son defa mübadele dolayısıyla Girit'ten muhacir olarak birçok ırkdaşımız gelmiştir. Bunlar bilhassa yeni geldikleri zamanlarda ve 1027'de daha ziyade Rumca konuşuyorlardı. Şu halde Rumca meyanında zikrolunan rakamlar içinde, çok oldukları halde, Rumca konuşan Türkler de dahil olmuş-tur ve binaenaleyh lisanî taksimatı gösteren bu rakamlar millî taksimatın tam mukabili olarak kabul edilemezler. Ezcümle 1927'de İzmir'de 7531 Rumca konuşan gösterilmiştir ki, bu tarihte İzmirde, hatta ecnebi tab'alı levantenler de ithal edilse yedi bin küstür Rum mevcut değildi; Şu halde bu yekûnun büyük kısmı da Türklere aittir.

3— Türko-Tatar lisanlarını her yerde birlikte mütalea etmek mutad, ve bu cihet ilim adamları tarafından da kabul edilmişken Türkiye'de lisan istatistiği yaparken ayrıca bir de Tatarca hanesi açmak zannımızca en hafif manasıyla büyük bir gaflet eseri olabilir.

4 — Lisaniyat itibarıyla kürtçenin Türkiye'deki intişarı da çok geniş görülmektedir. Hemen Türkiye'nin her tarafında az miktarda. da olsa kürtçe konuşulduğu anlaşılmaktadır. Bu cihet hakkında da mutlak rakamlar söylenirken ihtirazî hiç bir kayıt zikredilmemiştir. Halbuki

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 7

1927 senesinde ve nüfus tahriri esnasında idarî sebepler tesiriyle muhtelif şark vilâyetlerimizden yüzlerce aile garp vilâyelerimizin muhtelif mıntıklarına nakledilmiş buluyorlardı. Bu istatistikte görülen rakkamlar o ailelere aittir. Halbuki bilâhare bu aileler tamamen eski meskenlerine iade edilmişlerdir. Şu halde bugün Türkiye'nin her tarafında kürtçe konuşulmamaktadır. Bu cihetin de istatistikte tasrihi lâzım gelirdi.

***

5. — Bütün bunlara rağmen Türkiye'de Türkçe'nin yine kahir bir ekseriyetle konuşulması tebarüz etmiş bir neticedir. Ancak bu yakardaki noksanları da nazarı dikkate alacak olursak, Türkçeden başka konuşulan dillerin hiç mesabesinde olduğu anlaşılıyor. Bunlardan, bugünkü şekli ve ekseriyet sırasıyla yalnız kürtçe ve arapça ile mücadele mecburiyeti olduğu göze çarpmaktadır.

***

6. — Dillerin muhtelif vilâyetlerimize göre taksimatı da ayrıca dikkate şayandır. Meselâ Van, Siirt, Hakkâri, Diyarbekir vilayetlerimizde kürtçenin hâkim, lisan olduğunu görüyoruz; Mardin'de kürtçe ve sonra Arapça ekseriyettir. Elâsiz'de kürtçe hafif bir ekseriyetle daha fazla bulunmakta Malatya'da ve Erzincan'da bunun aksine olarak Türk dili zayıf bir ekseriyetle hâkim vaziyete geçmektedir. Kars'ta kürtçe, Türkçenin dörtte biri derecesindedir.

Urfa'da küçük bir farkla kürtçe, Türkçeden fazladır. Fakat arapça da inzimam edince Türkçe bu dillere nazaran akalliyette kalmaktadır. Şu halde bu saydığımız mıntıklardaki devlet teşkilâtına, en büyüğünden en küçüğüne kadar bütün memurlarımıza, muhtelif cemiyetlerimize ve bilhassa halk terbiyesi ile millî kültür işlerini üzerine almış olan halk fırkasına düşen vazifeler büyüktür.

***

Türk dilinin akalliyette kaldığı veya zayıf bir ekseriyet teşkil ettiği mıntika ve vilâyetlerimizde vakit geçirmeden teşkilât yapmak ve usullü bir programla çalışmak mecburiyeti vardır.

Herhangi bir mülâhaza ile bu mücadeleyi geciktirmek doğru değildir. Millî istikbal millî insicamdan doğar. Bunu da dil birliği, dilek birliği ve nihayet din birliği temin eder. Bunların içinde en mühimi ve hepsinden önce geleni hiç şüphesiz dil birliğidir.

***

Ufak, küçük ve mahdut ta olsa, bu mıntıklarda istikbal mücadelesi başlamalıdır Gençler, bu mıntıklarda vazife alan veya alacak olan gençler, hangi meslekten olursanız olunuz, oralardaki ilk işiniz Türk dilinin hakimiyetini temine çalışmak olsun...

Cevat Ekrem

Türk Antropolojisine Methal

Türkiye'de antropoloji, 1925'te bir antropoloji profesörünün İstanbul'u ziyareti sırasında darülfununda verdiği bir konferansla başlar. Türkiye'nin bu sahada boş bulunduğunu gören ve halen Tıp Fakültesinde müderris bulunan Mösyö Muşe isminde bir Fransız prosektörü bu konferansta bulunarak antropoloji ile alâ-

kadar olmuş ve Tıp Fakültesinde bir antropoloji müessesesi açmıştır. Bu müessesenin başında reis, âza ilh. diye o vakit ilân edilen Türk profesörler, hiç de bu mevzu ile alâkadar zevat değildiler. Bu müessese altı ayda bir Türkçe ve Fransızca kısımlarını ihtiva etmek üzere nefis bir şekilde basılmış bir mecmua

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 8

çıkarmış, fakat bilhassa bidayette İstanbul mekteplerindeki Rum, Ermeni ve Yahudi çocuklarının göğüs genişliklerini ve boyalarını ölçmekle işe başlamıştı. Bilâhara bir Türk doktoru da bu işle meşgul olarak Avrupa'ya gönderilmiş ve Tıp Fakültesinde halen bir kürsü dersi vaziyetine getirilmişti. Türkiye'de bu mevzula kendiliğindim alâkadar olan ilk Türk, doktor Osman Şevki Bey namında bir zattır. Bunu da Hayat mecmuasında intişar eden makalelerinden anlıyoruz, Türk olarak bu işe başlamak şerefi o zata aittir.

Memleketimizdeki antropoloji tetkiklerine ait ilk hareketlerin bu çok kısa icmalini yaptıktan sonra mevzuumuza geçebiliriz.

- I -

Türk antropolojisi hakkında şimdiye kadar neşredilen yerli ve ecnebi eserler pek mahduttur. Bunlardan yerli olanlar Türk antropoloji mecmuasıyla doktor Osman Şevki Beyin yukarda zikrettiğimiz makalelerinden ibarettir.

Ecnebi neşriyatı meyanında, Türkler üzerinde ilk antropolojik tetkiki bir Rus âliminin yaptığını ve Anadolu'muzda 63 kadar şahsı ölçtüğünü anlıyoruz.

Bundan sonra Eugene Pittard Balkanlar ahali üzerinde ve bilhassa Dobruca'da tetkikat yaparak Dobruca müslümanlarından 300 kadar şahsı ölçmüş ve bu mesaisini 1920'de neşretmiştir [1]

Bundan başka, meşhur antropolojisi Topinard'ın eserinde umumi Türk antropolojisine dair kısa malûmat mevcuttur[2]..

Nihayet yine Eugene Pittard 1928'de Türkiye'de uzun bir seyahat yapmış ve neticede bir

[1] Eugenie Pittard; Recherches anthro-pologiques dans les Balkans, specialement dans la Dobroudja 1920 Tome: 1. Paris: Editions Leroux 23 Rue Bonaparte.
[2]Dr. Paul Topinard L'anthropologie 1922.Paris: Alferd Costes, editeur 8.Rue Mon-sieur-Le-Prince.

seyahatname neşretmiştir[3]. Bu eserde de antropolojik izahat vermiş ise de asıl, Ankara'da bir alay efradı arasındaki tetkikatını Türk antropoloji mecmuasında bastırmıştır.

Türk antropolojisi hakkında kendi memleketimizde ve bilhassa Anadolu'muzda yapılan tetkikatın neticelerini neşretmeden evvel, bu ilim yoluyla tahakkuk ettirilmek istenilen bazı ecnebi neşriyatı tetkik ve tahlil etmek mecburiyetindeyiz.

Büyük harpte muhtelif cephelerde ve muhtelif milletlerden müteşekkil Avrupa orduları karşısında ne şekilde harbettığımızı gören milletler, bizim hâlâ tarihî ve ırkî asaletimizi ve ona lâyük şevki tabiilerimizi muhafaza etmekte olduğumuzu görünce hayrete düşmüşler ve hatta paylaşmak istedikleri Anadolu'muzu hâlâ müdafaa etmekte olan bir Türk milletinin mevcudiyetine hiddetlenmişlerdir.

Pek alâ malûmdur ki milletleri iki yolla tahrip ve imha etmek mümkündür; bunlar da ya siyaset veya kuvettir.

Düşmanlarımız büyük harpte millî benliğimizi silâh ve ateş kuvvetiyle öldüremediklerini ve öldüremeyeceklerini anlayınca işi siyasî sahaya intikal ettirmişlerdir.

Bugünkü mevzuumuza teması İtibarıyla, bize tevcih edilen siyasî kast cepkesinin Fransızlara ait olan kısmından bahsedeceğiz.

Suriye'yi istilâ ederek Sivas'a kadar uzanmak gayretiyle şimale yükselen Fransız kıt'aları Adana, Maraş, Kilis, Gazi Ayntap ve Urfa'da tamamen millî ve umumi bir mukavemet hareketine maruz kalmışlardır.

Şüphesiz bu hareket, karşısında kuvvetleri yeniden bir Türk kalesine çarparak erimiş ve bundan sonra gerilemiştir. Kuvvet yoluyla elimizden alamadıkları

[3] Eugene Pittard; Le visage nouveau de la Turquie 1931. Societe d'editions geografiques, Maritimes et coloniales. 134. Boulevard Saint-Germain VI.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeller için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 9

Kafkas - Suriye - Sakarya - Dumlupınar - Ağrı

Şehit Tayyareci Erkânıharp Yüzbaşı
KÂMİ

söylenirken ihtirazî hiç bir kayıt zikredilmemiştir. Halbuki

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketter için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 10

Anadolu yaylasını siyasetle elde etmek yoluna koyulmuşlardır, Karsılarında dayanan kuvvet Türk Milliyetidir; şu halde evvelâ bu milliyeti parçalamak, ırkî ve tarihi verasetinden alâkalarını keserek maneviyatını yıkmak esasî üzerinde yürümeğe başlamışlardır.

İşte bu tarihten itibaren Fransızlar ilim yoluyla koynumuza girmek, millî bünyemizi parçalamak ve bizi tarihî ırkımızdan ayrı bir millet olarak kendimize ve dünyaya kabul ettirmek sevdasına kapılmışlardır.

Büyük harpte Türk harbi namludaki eseri yazan Fransız erkânıharp Binbaşısı Larşer [1], eserinin 24'üncü sahnesinde şunları söylüyor:

Türkler Anadolu'nun daha Bizans devrindeki Hint-Avrupalı halkıyla kaynaşmaları neticesi olarak kendi ırklarından tekâmülât ve âdâtça hayli uzaklaşmışlar ve Osmanlı Türkleri namıyla tarihî bir ırkî diğer vücuda getirmişlerdi.

Dikkate şayan olarak aynı fikre bu sefer daha kuvvetli bir nazariye halinde Eugene Pittard'ın eserinde tesadüf ediyoruz. Dobruca müslümanları arasında tetkikak yapan bu antropoloji âlimi Dobruca müslümanlarının Rumlara pek çok benzediğini iddia ile işe başlıyor; hatta antropolojik tetkikler de bu davayı isbat yolunda yapılmıştır. Yani Fransız siyasetine uygun bir Fransız ilmi... Eugene Pittard, bu eserinin 258'inci sahifesinde "Türk ve Kumların bazı bedenî vasıflarının mukayesesi" namıyla ayrıca bir bahis açıyor. Burada baştan aşağı indî ve sübjektif nazariyelerle bizim kadim yunanlıların Anadoluda'ki bakayası ile ihtilâl etmiş ve onlara imtisal etmiş yeni bir millet olduğumuzu isbata çalışıyor.

Bu yazıları bizim istiklâl harbimiz

[1]Büyük harpte Türk harbi Larşer. Çeviren: Kaymakam Nihat Bey Merhum.

esnasında yazan bu âlim Eugene Pittard hatta daha ileriye giderek, ne yazık ki aynı asıldan olan bu iki millet bugün Anadolu yaylası üzerinde mücadele halindedir, demeğe kadar nazariyesini ilerletiyor.

O erkânıharple bu âlimin davaları basittir. Biz geçmiş zamanların tarihini kaplayan Türkler değiliz; sadece kadim Yunanlıların Anadolu'daki bakayasıyla karışmış, Rumlaşmış, ırkî ve tarihî verasetini kaybetmiş bir milletiz. Şu halde tarihimize ve ırkımızla alâkamızı keserek kanımıza kan, medeniyetimize medeniyet katan bu yeni damızlık ırka yani Yunanlılara yaklaşmalıyız.

Facia bu kadarla da bitmiyor. Tarihimize ve ırkımızla alâkamızı kesmeğe matuf bu caniyane taarruzu yapan adam İstanbul'daki Türk antropoloji cemiyet ve müessesesinin fahri reisi ilân olunuyor. Çünkü o zaman, o müessesenin başında da bizim karagözlerimize ve sempatimize hayran olarak işgal ordularıyla beraber İstanbul'a gelip Fakültemize giren bir Fransız profesörü vardı.

Türk genci... Ne kadar müteyakkız olmak ne kadar çok okumak ve ne kadar çok çalışmak mecburiyetinde olduğunu anla.

Propaganda, bütün ilimlerin üstünde ayrı bir ilim olmuştur. Propaganda, ilimlere, ırklara, tarihlere, dinlere ve mefkûrelere kadar el atan sinsi bir canavardır.

Türk genci... Türk antropolojisini. tetkik yoluyla içine sokulan bu meşhur âlimlerin maksadını, bu yazıları takip ettikçe daha iyi anlayacaksınız.

Gelecek sayılarda Eugene Pittard'ın memleketimizdeki antropolojik tetkikleri'nin mahiyeti, gözlerinin önünde daha kuvvetle canlanacak ve genişleyecektir.

Ahmet Rıza

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 11

Eski Tarihte: Mektup

- I -

Bütün şark kavımlarında din, talim ve terbiye üzerinde kuvvetli bir rol oynamış; Çin'de, Hindistan'da, Mısır'da, Yahudiler arasında rahipler terbiyenin nâzım ve müdiri olmuşlardır.

***

Çin'de terbiye ve tahsil şekilleri tamamen hariç idi. Çocuk ahlâkî ve afakî bilgilerden mahrum Konfüçiyus telekkilerine ananelerine sadık olarak yetiştirilmekte idi. Eski Çin'deki terbiyenin esası çocuğu toprağın âdetlerine sımsıkı bağlı, ecnebi hars ve medeniyete karşı dayanıklı bir halde hatırlamaya müstenitti.

hâdise muzirdi. Bu itibarla, vevki menfi bir şekilde olsun, Çinliler aratanda mahrem ve sıkı bir ahlâkî tesanüt vardı, işte bu muhafazakar ve mahrem terbiye neticesidir ki bugün, aradan birkaç bin yıl geçmesine rağmen, Çin aynı Çin olarak kalmıştır.

***

Mısır'da ve Hindistan'da terbiye kast üzerine kurulmuştu. Hindistan da brahmanlar, Mısırdaki rahipler terbiyenin nâzım idiler. Hindistan'da brahmanlar, Mısır'da rahipler gençliğe içtimaî vaziyetleri ile mütenasibe n onların mensup bulundukları ahali sınıflarına karşı alâkarını vecibe ve haklarını

Neslimin Şarkısı

Acep taşan bir nehir neler yapmaz bu hızda?
Asırlara can veren temiz damarımızda
Elem, keder ve hüzün; marazdık ne arar,
Bu mecrada erkekçe taşan, çoşan bir kan var.
Böyle bir neslin başı nasıl göklere değmez?
Sorarını hangi âsi baş verip, boyun eğmez?
Görelim hangi hâil yoldan çevirir bizi?
Tutuşan bir imânla yugurduk azmimizi.
Biz hiç bir gün guruptan kalkıp ilham almadık,
Süzdün gözlerimizle hülyalara dalmadık.
Kalbimize ne bir yas, ne bir karadlık doldu,
Mefkûremiz zulmeti parçalayan nur oldu,
Bizim inziva değil cemiyettir yerimiz,
Yalnız bu aşk uğrunda çarpıyor kalplerimiz.
Ne bir baş belâsına, ne de ferde taparız,
"Ortada Ben, Sen, O yok.. Cemiyet var, Biz varız."

Ferit Ragıp

Bu terbiyede hâkim olan ruh; her türlü yeniliğe karşı mücadelecî, mevcut içtimaî müesseseleri korumakta menfaattardı. Gaye aile arasındaki tesanüdü takviye ve devlet teşkilatındaki kuvveti tarsiye etmekte. Çocuk büyüdüğü zaman aldığı terbiyenin tesiriyle kanaatkâr ve muhafazakâr; bulunduğu toprağın en iptidâî âdetlerine sadık ve hürmetkâr olurdu. Çine, Çinliye ait olmayan her şey, her yabancı fikir ve

öğretmekte idiler. Bu itibarla Hindistan'da ve Mısırdaki terbiye ve terbiye şekilleri kastların sayışma, mahiyetine göre değışirdi. Fakat umumiyet itibarıyla gençlik, hayatta kendisine lâzım o an âdet ve merasimleri öğrenir, asrının adamı olmağa çalışırdı.

Yahudiler arasındaki terbiye müesseseleri iki veçe arz ederler:

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 12

1—Mukaddes kitaplar devri ki İsa'dan 550 yıl öncesine, Babil esaretine kadar uzanır.

2— Rabinler devridir; Babii esaretinden, İsa peygamberin doğuşundan 500 yıl sonraya, yani "Talmud" un yazılışına kadar sürer.

İlk devre terbiyesinin esası, o zamanki Yahudiler için çok kuvvetli bir mânâ ifade eden aile tesanüdünün bağlarını sağlamlaştırmaktı. Bu terbiye sisteminde âmil olan mezhep ve ablak unsurlarıdır. Zihnî ve bedenî terbiye bu sistemin ikinci plânını teşkil eder. Bu ilk devre terbiye telekkilerinin gayesi evvelâ Allaha korkan, dinî telakkilere sadık insanlar: sonra da vatandaşlar temin etmektir. Bu devirde terbiye tamamen aile reislerine verilmişti. Hususî veya umumî mahiyette hiç bir mektep yoktu. Meşhur müsteşriklerden Munk'a göre Yahuudi kurallarından Ezechias yüksek tahsil hevesinde bulunanların arzularını tatmin etmek gayretiyle mektepler açmıştır. Buralarda şiir, felsefe ve hitabet tedris edilmekte idi.

İkinci devrede Rabinler 70 yıllık bir esaret neticesi imtiyaz ve selâhiyetlerinden birçoğunu kaybetmişlerdi. Buna mukabil muharrirler, âlimler, müstensihler kuvvet ve şöhrat kazanarak, halka, unutmakta oldukları "bir allahlık"ı (monotheisme) telkine çalıştılar. Sonraları din, edebiyat, millî kanunlar tedris eden mektepler açıldı. Fakat bu müesseseler ihtiyaca yetişmiyordu. Halkın büyük bir kısmı cehalet ve dinsizlik içindeydi.

Kıralıçe Salomen'in kardeşi ilk defa olarak Kudüs'te yoksul çocuklar için resmî bir mektep açtı. Bir milletin kuvvetinin terbiye ile kaim olacağını anlayan rabinler ruhanî idareleri mıntıklarında dahilinde 16—17 yaşın-

daki çocuklar için mektepler, açmağa başladılar ve bu hususun temini için kanunlar yaptılar. Bu mekteplere önceleri tahsilce geri, yaşça ileri olan çocukları topladılar. Fakat bu mekteplerle bu talebe devşirme usulü müspet bir netice vermedi.

Müeyyidelî maarif ve mektep teşkilâtına ilk defa olmak üzere İsa'dan 64 yıl sonra büyük rabin Youse ben Gamala zamanında tesadüf ediliyor, Bu adam her şehirde birer mektep açılmasını emretti. Bu emrin tatbikinde tekâsül gösterenlerin aforoz edileceğini ilan etti. Şehir ve köyler fakir olup ta mektep açamayacak vaziyette buldukları takdirde sinagogların mektebe çevrilmeleri de bu mukarrerat cümlesindendi. Keza talebesi 25 ten aşağı mektepler bir muallimle, 25—40 talebeliler bir muallim ve bir muallim muaviniyle, 40 tan yukarı mevcutlular ikişer muallimle idare edilecekti. Mektep açmayıp aforoz edilen şehirlerde oturanlar büyük bir günah işlemiş sayılırdı.

İlk ve yüksek mekteplerde tedrisat parasızdı. Muallimler hayatlarını kazanmak için başka bir işle uğraşmak mecburiyetinde idiler, ilk tahsil mecburi ve meccanî olduğu için ilk mekteplere kâfi miktarda muallim bulunamıyordu. İlk mekteplerin bu ihtiyacını tatmin edebilmek için ilk mektep hocalarına bir miktar para verilirdi. Fakat bu para muallimlikten ziyade çocuklara nezaret ettikleri için veya gramer gibi mecburî ol-mayan dersler mukabilinde verilirdi. Bu ilk ve resmî mektepler yanında cemaatler tarafından idare edilen mekteplerle diğer serbest mektepler vardı ki resmi mekteplerle aynı hak ve vecibelere maliktiler.

Safaattin Rıza
İstanbul ve Bükreş
Hukuk Fakültelerinden mezun

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 13

Basılmamış Bektaşî Şiirleri

Toplayan: M. Şakir

- 5 -

Ervâh-ı ezelde dîvân-ı hakda Secde-i Âdemi etdim de
geldim Hem Âdem balçıkdan yaratıldıkda Çâr 'unsur libâsın
giydim de geldin

***

Keştî-i Nûh ile girdim tufana
Bir dem İsmâile geldim Kurbana
Yakub-veş hayli düşdüm efgana
Yûsuf-ı Ken'ânı buldum da geldim

***

Turda Mûsâ ile divâna durdum Hakkın tecellisin ben anda
gördüm Ruh ul-mukaddesden İncil okudum Tıf-ı Mesîhâyı
bildim de geldim

***

Mahbûb-ı Hudâya vahy oldu Kur'ân Hem yazdı okudu ol
şâh-ı merdin Mi'râca Muhammed gittiği zaman Leyle-i
mi'râcı gördüm de geldim

Muhammed 'Alfinin çünkü fermanı Kırklar meydanında
gördüm erkânı "Nihânî" böyledir derdimin derman Bu dem
devrânı sürdürdüm da geldim

- 6 -

Evvel adın kulhuallah
Hem ezelsin ezel billah
Cümle derde derman Allah
Alî billah Ali vallah
'Alî şahımdır eyvallah

. . . . bade pinhân oldun
Sadıklara 'iyân oldun
Münkirlere nihân oldun
'Alî billah 'Alî vallah
'Alî şahımdır eyvallah

. . . . . reh-nümâsın
. . . . . medârisin
Mü'minlerin penâhısın
'Alî billah 'Alî vallah
'Alî şahımdır eyvallah

. . . . bir nûr-ı bakirsin
Evvel âhır pâk tâhirsin

Kâh bâtin kâh zahirsin
'Ali billah 'Alî vallah
'Alî şahımdır eyvallah

'Alî bâb-ı penâhımdır
"Nihânî" Kiblegâhımdır
İki 'âlemde şahımdır
'Ali billah 'Alî vallah
'Alî şahımdır eyvallah

- 7 -

geldi ol mâh-ı muharrem ruz-ı matem mü'minin
Aşîqânın durmayub efgan Ederler yâ Hûseyin
Çâkçâk it sineni hasret ile eyle enin
Çünkü düşdü Kerbelâ toprağına ol nazenin
Geldi bu dem ki şehîd oldu sultan-ı din
Geldi bu dem ki siyeh-pûş oldu eshâb-ı dîn
Firkatinle ağlayub âh it ey gönül
İnleyüb göz yaşını dâim revân it ey gönül
Hem Hûseynin râhına kendin 'iyân it ey gönül
Canını eyle feda zâtın nihan it ey gönül
Geldi bu dem ki şehîd oldu sultân-ı dîn
Geldi bu dem ki siyeh-pûş oldu eshâb-ı dîn
Ağla ol şehîd-i Kerbelânın aşkına
Dağla cismin nûr-ı çeşm-i Murtazânın aşkına
Çağla deryalar gibi ol sâhib-vefânın aşkına
Nakd-i canın kıl feda hem ol Rızânın aşkına
Geldi bu dem ki şehîd oldu sultân ı dîn
Geldi bu dem ki siyeh-pûş oldu eshâb-ı dîn
Sen sehinşâha çü kâsd et di Yezîd-i bî-hayâ
Vah nasıl Kıydı sana hem ol pelîd-i bî-vefâ
Hasreti Vâveylenâ inler gönül vâfir fena
Ey "Nihânî" gözlerinden kanlı yaş dök dâima
Geldi bu dem kî şehîd oldn sultan-ı dîn
Geldi bu dem ki siyeh-puş oldu eshâb-ı Bin

- 8 -

Ehl-i diller Kûşe-i vahdetde iskân oldular
El-virüp bir dilberin Kuyunda mihmân oldular
Mâl mülkî dîn ü devlet külli eşyadan geçüb
Hırka-pûş tâc-ı 'abâ altında pinhân oldular
Nefsine kul olmadan geçmiş hudâya yüz tutub
Heft iklim şehri dil tahtında sultân oldular
Ey tozu koz anlayan fehm ehli gör işte kim
Cân ü serden geçdiler hep sanma inşân oldular
Pâ bürehme baş açık bu yolda yüz bin sine ki(?)

Senden akdem ey «Perişan* ki perişan oldular

Bitmedi

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 14

Halk Edebiyatı Örnekleri

Memleket Manileri

Safranbolu Manileri

Toplayan: A. Baha

Kerkük Manileri

Toplayan: Müderris Zade Salâhattin

Ay doğa alumaz mı
Gün doğa bulunmaz mı
Bu derttin ben ölüyüm
Namazım gılunmaz mı

***

Giden dayı beri bâq
Gulağına deri dâq
Benden sanga mefa yoq
Galan [1] garına eyi baq

***

Ay ışuqdu garânlıq
Gamalara dayanduq
Yâr geliya deyünce
Dal-uyqudan uyânduq

***

Bostana guzu gedi
Tüyü qımızı gedi
Anasını arâken
Goynuma gızı gedi

Atmayı ata ata
Şefteli sata sata
Bende dağat galmadı
Yalunguz yata yata

Dengiz dibü tekneli
İçine gul ekmeli
Güççücekten yâr seven
Biraz zahmat çekmeli

[1] "galan" rabit edatıdır. Çok kullanılır. Her cümledeki mânâya göre kıymet alır. Burada "git de" mânâsında kullanılmıştır.

Arxa [1] bağlar
Su gelir arxa bağlar
Bülbüle irs qaluptur[2]
Arxaya arxa ağlar

***

Suda mar [5] Kimin [4]
Zılfa [5] suda mar kimin
Sen meni yandırupsan
Yağa su damar [6] kimin

***

Xarâbe [7] gözler
Bayquş Xarabe gözler
Gözüm hûblar görüptür
Baqmaz Xarâba [8] gözler

***

Bin oqa
At kemandan bin oyu
Bilene bir söz yeter
Bilmeyene bin oqu

Esmere ağ [9] yaraşır
Sineme dağ [10] yaraşır
Bayquşa Xarâbeler
Bülbüle bağ yaraşı

[1] "ark"a [6] damlar
[2] Kalmıştır [7] Harabe
[3] Yılan [8] "Harap"a
[4] gibi [9] ak
[5] zülfün [10] yara

Tashihi: Geçen sayıdaki Kerkük manilerinde ikinci maninin ilk kelimesi "Bülbülün" olacaktır

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 15

Türkler'de Ailenin Tekâmülü ve Bunda "Kadın"

I- Türk Mitolojisinde Erkek - Kadın ve Aile Mefhumları

Türk destanının bütün parçaları meydana çıkarılıp henüz birbirine bağlanmış değildir. Bununla beraber bugün elde mevcut olanları da zengin mevat gösterir. Bugünkü Türk destanı başlıca dürt büyük parçadan ibarettir.

1 — Dünyanın yaratılış usturesi, 2— Kun = Oğuz destanı, 3—Gök Türk destanı, 4—Dokuz Oğuz "Uygur destanı" Bu esas destanın etrafında birçok da tâli destanlar vardır ki en meşhurları Köroğlu, Manas, Battal gazi, Danişmend Gazii ve Dede Korkut destanlarıdır.

Bugün yalnız Yakut Türklerinde yaşayan Türk kozmogonisine göre kâinat halk edilmeden evvel âlem denizden ibaretti. "Tanrı Kara Han" bu denizin üzerinde tek başına düşünüyordu. Nihayet Kara Han yalnızlıktan usandı. Ne yapayım diye düşünmeye başladı. O zaman, denizde "Ak Ana" görüldü. Kara Hana "Yarat!" dedi ve kayboldu. Kara Han Ak Anadan aldığı ilham ile kainatı yarattı [1]

***

Demek Türk maşerî vicdanının yarattığı en esaslı efsanede "Kadın" bir ilham menbaı oluyor. Kadına destanda bu kadar mühim bir mevki veren milletin bu fikri bu tezde daima göz önünde tutulması lâzım bir nokta olacaktır.

Yine Türk kozmogoni destanına göre gök 17 tabakadan mürekkeptir. En üst kat olan 17'nci tabakada Tanrı Kara Han oturur. Kadın olan "Gün Ana" yani güneş 7'nci katta, erkek olan "Ay Ata " yani

[1] Türk Yurdu cilt 4; numara 22; 1926 sayısında Abdülkadîr Beyin "Türk Mitoloji-sinde ve Halk Edebiyatında kadın" unvanlı makalesi. S. 305..

ay ise 6'ncı katta oturur [1].

Görülüyor ki daha mühim olan güneş kadın telakki ediliyor ve gökteki mevkii de aydan daha yüksek oluyor..

Türk destanının ikinci büyük parçası olan Oğuz destanında, destan kahramanı ve Türklerin büyük hükümdarı olan Oğuzun iki güzel kızla evlendiğini görüyoruz[2].

Hatta bu destanın islâmiyetten sonra tahrif edilen şekillerinde Oğuzun üç amcasının üç kızıyla evlendiğini görüyoruz. Bunu hiç bir zaman Türklerde kadının mevkiinin küçük olduğu şeklinde anlamamalıdır. Çünkü fütihat devirlerinde Türk büyüklerinin birden fazla kadın alması kablelislâm devirlerde bile âdetti. Dokuz Oğuz destanında da hükümdar "Buğu Han" yeni dini ve her şeyi semavî bir kızdan öğrenir [3].

Zaten eski Türklerin içtimai müesseselerinin bakiyelerini hâlâ saklayan Altay Türklerinde kadının mevki çok büyüktür. Kahramanlar karısının yahut hemşiresinin sadakat ve gayreti sayesinde felâketlerden kurtulurlar. Hatta Altay dağlarındaki bir tepenin ismi "Kadın"dır." Bu dağ hakkında birçok hikâyeler söylenir [4]

Kara Kırgızlar arasında söylenen "Manas" destanında kadın evin namusunun bekçisidir. Erkek soğuk kanlılığını kaybederek fena bir iş yapacağı zaman onu kadın kurtarır. Kadının sözünü din-

[1] Ziya Gök Alp; Türk medeniyeti tarihi, S. 69.

[2] Köprülüzade Fuat; Türk edebiyatı tarihi, S. 51?.

[3] Ziya Gök Alp; Türk medeniyeti tarihi. S. 72 - 73.

[4] Abdülkadîr; Aynı makale S. 307.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memleketer için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 16

lemediği zamanda da kahramanın ölümü gelmiştir [5].

Kadının yüksek mevkii İslâmiyetten sonra yazılmış olan Dede Korkut kitabında da pek barizdir. Meselâ: Kahraman fakak deli bir Türk beyi olan "Deli Dumrul" Azraile meydan okuyor. Fakat mücadelede mağlup oluyor. O zaman Azraile diyor ki: "Madem ki her şeyi yaratan, can veren Allah'tır öyle ise benim de canımı o alsın, sen bu işe karışma!" Bu sözler

Dede Korkut kitabında kadınlar şöylece dörde ayrılıyor:

***

II — Sabah leyin kalkar, elini yüzünü yıkamadan tıka basa yemek yer, elini böğrüne vurur. Bu evi harap olası erkeğe varalıdan beri karnım doymadı, ayağım paşmak, yüzüm yaşmak görmedi, diye şikâyet eder. Bu da solduran soydur.

Bir Kibrit Alev Aldı

Ne derlerse desinler, gurup: kıpkızıl kandır.
Benliğimin evinden kopup yanan volkandır.
Guruba baka baka bir kibrit alev aldı.

Bir kibrit cdeu aldı. Ne. derlerse, desinler!
İsterse bana bunun aksini göstersonler,
Parlayıp halka halka bir kibrit alev aldı.

Kızgın bir demir benim dağladı çiğnerimi,
Hıçkırın gözyaşları doldurursa yerimi
Türbemin baş ucuna bir kibrit alıp yakın!

İsterseniz koşuşan rüzgârı yara yara,
Benden uzak dizilin karşımdaki dağlara
Yalvarırım sizlere beni yalnız bırakın!.

Celâl Sıtkı

Allah'a hoş geliyor. Azraile diyor ki: "Eğer Deli Dumrul kendi yerine canını verecek birini bulursa onu ölümden affederim." Azraile bunu Deli Dumrul'a tebliğ ediyor. Deli Dumrul sevinerek babasına: koşuyor, işi anlatıyor.. Babası kabul etmiyor. Anasına koşuyor. O da kabul etmiyor. o zaman Azraile Deli Dumrul'un canını almak istiyor. Deli Dumrul Azrailden müsade istiyor: "Bir karımla iki oğlancığım var, onları da bir göreyim de sonra canımı al!" diyor. Karısına anlatıyor, diyor ki: "Bütün malım mülküm senin olsun. Benden sonra, gözün kimi tutarsa göynün kimi severse ona var, iki oğlan çiğimi öksüz bırakma."

***

Kadın burada büyüklüğünü gösteriyor. "Sen öldükten sonra ben malı mülkü neyerim, ben göz açıp seni gördüm, gönül verip seni sevdim. Korkak anan baban bir anda ne var ki vermemişler. Yer gök şahit olsun ben canımı sana verdim" diyor... Azraile karısının canını almaya geliyor. Deli Dumrul Allah'a yalvarıyor. "Alırsan ikimizin canını al. Bırakırsan beraber bırak." diyor. Allah ta onları affediyor [6].

[5] Âbdükadir, aynı makale, S. 307.

[6] Evin dayağı olanlar: eve misafir gelse, erkek evde olmasa o onu yedirir. İçirir, ağırlar gönderir.

III - Kalkınca elini yüzünü yıkamadan sokağa çıkar, obanın bir ucundan bir ucuna gezer, öğleyin evine gelince hırsız köpeğin evini birbirine kattığını görür. Komşu kadınlara niye evime bakmadınız diye çatar.

***

IV — Nice söylersen bayağı olanlar: evine misafir gelse erkeği evde olsa ve ona ekmek getir yiyelim dese; "Ne yapalım bu yıkılısı evde un yok elek yok " der. Ne gelirse benim soframa gelsin diye erine arkasını çevirir. Sözü dinlemez.

***

O Nuh peygamberin eşiği aslındandır [2]. Su tasnif bize kadınların hürriyetini ve erkeğe müsaviliğini göstermek itibarıyla manidardır. Çünkü erkek evde bulunmadığı zaman kadın misafiri ağırlıyor, evine kabul edebiliyor.

[1] Kitab-ı Dede Korkud; S. 37 —95.

[2] Kitab-ı Dede Korkud; S. 5 — 6.

İstanbul Kız Lisesi Felsefe Sıtajiyeri
Mehpare Nihâl

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 17

Bizde Koro ve Repertuarı

- I -

Koro, yani grup halinde şarla söylemek san'atı, tarih kadar eskidir denebilir. Kurunu-vustaî kilise koroları memleketimizde bugüne kadar eksik olmadı. Elyevm Orta Asya Türklerinin bir ağızdan şarkı söylemeği bilmediklerine bakılırsa bu san'atın Asyaî menşesine inanmak biraz güç olursa da, Burhanı Katı lûgatına göre hiristiyân korolarının İran topraklarında da vaktiyle kullanıldığını kabul etmek lâzımgelir (Yani, sonradan rağbetten düşmüştür). Mezkûr lûgatin verdiği malûmat şudur: "Bin kadar büyük, küçük eşhasın bir ağızdan şarkı söylemelerine Erganon derler. Diğer bazılarına göre de, yetmiş kızın hep birden şarkı söyleyip saz çalmasına Erganon denir" [1]. Erganonun esas manası maruf musiki aleti olduğuna ve garpta en iptidaî iki sesli kilise musikine de vaktile Orgamum denildiğine bakılırsa, İran Erganon korosunun hiristiyânî menşesine inanılır. Belçikalı rahip seyyah Rübrükis'in Gürgânç [Türkmenistan] Nesturi'lerinin Erganon sazını çaldıklarından bahsediyor (XIII'üncü asır): o havalide el'an iki sesli organum musikilerinin yaşadığı anlaşılıp birçoklarının notaya alınmış olması, hem koro şamalinın vaktiyle o uzak Türk diyarlarına kadar girdiğini, hem de Rübrükis'in hakkını ayrıca teslim eder.

***

[1] Garplıların son zamanlarda dikkatini celbeden bu İrani koro tarifleri, şifahî ve tahrirî hayli münakaşaları mucip oldu. Profesör Margoliouth, koro manasına gelen Erganon kelimesinin Ermenice (erk= tegannî) ve (noin=birlikte) kelimelerinden mürekkep olması ihtimalini ileri sürmüştür !

Şu halde, koro, Türklerin pek eski âşinasıdır. Hammer, bundan asırlarca evveline ait mükemmel İstanbul Türk korosundan bahsediyor, Hora [1] (yani koro) tabiri — ki anasıl Rumcadır —, lûgatlarımızda, ve halk arasında, el'an kullanılmakta ise de, bir ağızdan şarkı söylemek değil, yalnız topluca raksetmek manasını saklamıştır. Hammer, acaba, bazı dini merasimimizde tek ses üzerine fakat bir ağızdan okunan âyet, ilâhî gibi ahenkleri mi kastetmek istemişti? Esasen memleketimizin yerli kiliselerinde de, koro hey'etleri, son zamanlara kadar tek ses üzerine okuyup, dört ses üzerine armonize edilmiş ilâhiler okunması yepyeni bir harekettir.

***

Ermeni ve Rum kiliselerinde armonize edilmiş musikiler kullanılması münakaşaları, aşağı yukarı elli senelik bir meseledir; tatbikat sahasında, garp kilisesi ile alâkaları dolayısıyla Ermeniler muvaffak oldular. Sinagoglar ise, daha ileri giderek iki seneden beri orgu da merasime iştirak ettirmeğe başlamışlardır [2]. Bu yenilik

***

[1] Hora tepmek, denir.

[2] Sinagogda "irticai aleti olarak kullanılması" kaydı ile Orgun ve "fevkalâde mukaddes saz" sayılan Harpa'nın çalınmağa başlaması ve garp üstatlarından Halevy, Yovahim Rossini, M. Bruch ve hatta Beethoven'den bazı musikilerin dinî repertuara alınması, bundan elli sene kadar evvel Paris sinagogunda takarrür ve tatbik olunan bir nevi İntibah hareketinin neticesidir.

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 18

lerin kilise haricinde de tesiri görüleceği tabii idi; netekim millî bîr koro hey'eti kurmak istediğimiz zaman bilhassa tecrübe görmüş kilise koristlerinden yardım arıyoruz: mükemmel bir fırsat, hiç kaçırmamalıyız.

***

Bu tarihçe gösteriyor ki, Türkiye'nin koro hayatı, kilise dahilinden haricine bir tekâmül seyri takip etmekte olup, en tabii cereyandır: çünkü, her asırda ve her yerdekinin aynıdır; garpta da dinilik safhasından "lâik bir müessese" haline istihale etmiştir: meselâ, Büyük ihtilâl hadiseleri arasında kapatılan Fransa'daki "maîtrise" [3] nam kilise hanendesi mekteplerindeki koroların ilgası, (orpeon) nam Fransız halk korolarının moda olması ihtiyacını doğurmuştu....

Bilhassa İstanbul Ermeni kilisesindeki istihale iki mühim noktadan bizi alâkadar ettiği için ilerlemesi temenni olunur:

1) İstanbul Ermeni kilisesinin musikisi XVIII'inci asır başlarında Türkleşmeye başlamış, sonlarında ise, Baba Hamparsum elinde Türk musikisinin — bünye itibarıyla — bir şubesi haline gelmiştir, Hamparsum, Boğos Zenne veya Maskalacı Yaghuthiyon'un talebesi olup, müteakip kilise musikicileri hep onun yolunda yürüdüler; ala-turkamsı şarakanlar, (kilise

[3] "Maitrise" kelimesi ile "Medrese", kelimesi arasındaki lügat ve tarz müşabeheti dikkatimi celbetti. Endülüs Araplarının Toled, Kordu ve Sevil Medreselerindeki birçok Avrupalılar, hatta rahipler bile, bu medreselerde tahsile koşuyorlardı. Musiki (Orga-num) da tedris olunmakta idi. Devrin İspanyol muharrirlerinden Virgilius Cordubensis, Philosophia'sında, mezkûr medreselerin ders plânlanın anlatırken, bunu şu cümle ile tespit etmiştir: "et duo magistri legebant de masica (de ista arte quae dicitur organum...)". Bu vak'aya bakan bazı Avrupalı müellifler, Kurunuvusta kiliselerinde koro ile okunan organum san'atının Araplardan geçmiş olması ihtimali üzerinde düşünmektedirler [H.O, Farmer, Cleus for the Arabian Influence on European Musical Theory, 1925, London].

ilâhileri) Eçmiyatzin Kilisesine de geçti[1]. Son zamanlarda ise, Komitas Wartabet, Anadolu ezgilerini terville yol açmıştı; Komitas, Kütahyalı bir kısım Ermeniler ise Anadolulu oldukları için, bu yeni üslûp da aralarında çok tutuldu, işte bahsettiğimiz dört sesli korolar bu Türk ağızları üzerinde yapıldı. Komitas dinî olmayan Eğin ve diğer yerler ağızlarından da korolar yazdı [2]. Yani, bir kısım kilisehanendeleri, memleket üslûbundaki nağmeleri armonik bir şekilde okuyabilmek seviyesini kazanıyorlar.

2) Yalnız İstanbul Ermeni kiliselerinde sekiz koro heyeti vardır; azaları tabiatıyla Türkçe'de de temiz bir şekilde taganni edebiliyorlar. Hem adet, hem de seviyeleri artmaktadır; kilise haricindeki koroların tutunmasına yardım etmeği de istemektedirler.

Bundan şu netice çıkıyor ki, şehir korolarının teşekkülünde bu hanendelerin kısmen yardımından istifade etmek imkânına malikiz. Gerçi ses solistliği sahasında teknik yüksek tahsil görmüş olanları yoksa da, koristlikte hayli tecrübe sahibidirler, içlerinde lise tahsili görmüşler de vardır. "Opera Cemiyeti" kısmen bu koristlerin yardımıyla kurduğu koro heyetinde çok semereli neticeler edinmeye başladı ki, ilk tecrübedir.

***

Şehirimiz katolik kiliselerin deki korolarda tecrübe gören koristlerden de istifade daima mümkündür.

Koronun şarttaki mazi ve halini, ve ileri doğru hamle edebilmesinin, yani "lâik ve millî bir terbiye müessesesi" haline geçebilmesinin şartlarını gösterdik. Fakat, istikbale hazırlık maddesinin bazı şartları daha vardır.

I.— Koristlikte hiç tecrübe görmemiş, görenekten mahrum musikicileri işe başlamakta ısrar edersek beyhude yere bîr kaç tecrübe senesi kaybedeceğiz. Binaen-

[1] Bu hususlarda Lavîgnac Musiki Kamu-suna bakınız. Cilt, I.

[2] Komitas'ın hayat ve tecrübelerinden (Musiki) de bahsedeceğim.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 19

aleyh, yukarıda gösterdiğimiz imkânlar varken, bu gibi [ve lâik — hususî — müesseselerde neticesini sabırsızlanıp dağılmadan beklemek güç olacak] tecrübe devrelerinden kaçınmağa mecburuz. Koro san'atında tecrübe sahibi ecnebilere bile yardım beklemeliyim. Kuvvetli teşkilât buna bağlıdır [1].

***

II.— Teknik ve usul hususunda ciddi davranmak lâzımdır.

III.— Bir koro hey'etinin hazırlayacağı eserler repertuarı kolaydan güce doğru ele almak ne kadar mecburî ise, hitap edilecek halkın cinsiyet ve seviyeleriyle mütenezip, ve zevkine uygun eserlere fazla ehemmi-

[1] Konservatuvar korosunun teşkilinde bile; görenekten mahrumiyetin dertler: çekiliyor.

yet vermek de o kadar hassas bir maddedir: millî repervuvar meselesi işte budur.

Birinci madde hakkında başkaca sözümüz kalmadı, ikinci madde hakkında ise, M. Eugene Borrel, Ankara'nın (Musiki) mecmuasında [VI'nci numarasında çıkacaktır] mühim bir yazı neşredebileceğinden bize ayrıca söz düşmez: alâkadarlar oraya baksınlar.[2]. Binaenaleyh, gelecek kısımlarda "Millî koro repertuarı" meselesine dönmekle iktifa edeceğiz.

[2] Bartın gazetesinde devam etmekte bulunan yazımda (bilhassa ağustos nushalarına bakınız). Küçük şehirlerimiz için teklif ettiğim küçük koro teşekkül terinden bahsediyorum. Burada ise bilhassa İstanbul mevzuubahistir.

Kösemihal Zade
Mahmut Ragıp

Seyahat Notları - Hatıra Defterinden

23 Haziran 1931. Düzce: Talebenden Pertevle beraber Abant ve Karduz yaylalarına, bu dağların şimalinden doğru gidiyoruz. Dönerken de cenubundan, Mudurnu Çayı üzerinden dönmek niyetindeyim. Bu dağlar şimdiden o kadar muhteşem görünüyor; tepelerine çıkarsak ne olacak.

24 Haziran: Bolu - Mudurnu şosesi üzerinde saat 12:30. 22 - 28'inci kilometreler arasında yaya geçtik. Yol tamir eden köylülerle biraz hendek temizledik, ve resimlerini aldık. Sağ tarafımızda yine Abant'ın tepeleri görünüyor. Ben karakolun solundaki tepeye çıktım.

Saat 15:30: Mudurnu'dayız(840 metre) Saat 17 de kasabanın şimalindeki kalelere, saat 19 da cenubundaki Şeyh Ümran tepesine (1100 metre), Filibeli Şeyhin mezarına, Evliyalarından Kulaklı Dedeye çıktık. Kasabanın gençleriyle beraber konuştuk. Saat 23'te kaymakam Abdurrahman Naili ve Belediye reisi Sabri Bey-

lerle beraberiz; onlar bu dağlara olan seyahatimizi hayırlı fal sayıyorlar ve bundan sonra artık darülfünunlular ve münevverlerin dağlara her vakit geleceklarini ümit ediyorlar. Seyahat marşrutunu tesbit ediyoruz.

***

25 Haziran: Pertev, ben ve Mudurnulu gençlerden Sıtkı, sandık emininin oğlu Mehmet. Alpagot, Çepni köylerinden geçerek saat 19:30da Abant Gölü sahilinde, orman bekçisi Ahmet Efendinin evine geldik. Birisi burada balıkçılık ediyor. Ordulu dedikleri vilâyat-ı şarkiyeye muhacirlerindedir, Buradaki Ordulular, Çerkeş. Abaza, Laz muhacirlerinden ayrı sayılıyorlar, ve Türk'türler. Bu istilâhın, o zaman hükümet merkezi (Ordu) Şark vilâyetlerinde olduğu için Moğollar zamanında çıkmış olması hatıra geliyor. "Nasıl ki o samanlara ait kayıtlarda meselâ Konya'dan şark vilâyetlerine Tebriz'e gidenler ve oralardan gelenler hakkında

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 20

tabirleri kullanılıyordu. Dördüncü Ordu tabiri ise Osmanlı devrindeki ordu taksimatı itibarıyla olsa gerektir.

Akşam çok tatlı balık yedik ve sonra göl üzerinde ay ışığında kayak gezintisi yaptık.

***

26 Haziran: Sabahleyin gölde tekrar biraz kürek çektik. Saat 10'da Samat yaylasındayız. Burada "gelik" tesmiye olunan "alaçuk"lar üzerinde tetkikatta bulunduk. Temür sefernamelerinde, Erzurum Türkmen kalesi "Evnik'in fethinde " alay edilen alaçuklar işte bunlardır. Malûmdur ki "alaçuk" Altay, Orta Tıyaşan, Ural gibi dağlık mıntikalardaki Türklerde bulunur. Ural'daki Başkurt alaçukluları da Temür sefernamelerinde mezkûrdur. Şimdi burada gördüklerimiz de tıpkı Başkurt alaçukları gibidir;; uzunluğu 4-6 metre, genişliği 4-5, yüksekliği 1-2 metre. Bunlar da Başkurt alaçukları gibi ayırma dedikleri yanın tomruklardan yapılmıştır. Üzerlerini örten yarma tahtalar da Başkurtların kinin ayıdır. Yarma, hardama, öküz tahtası, kısa olursa bedevre tesmiye olunuyor. Kurut = keş ve bunu kurutma vasaiti Başkurtlara nisbetle daha iptidaîdir. Ekser güneşte kurutularmış. Burada yayla hayatı Başkurtlar'a nisbetle çok basit, iptidaîdir; orada, zenginlerin alaçuklarında görülen ihtişam burada yok. Alaçukların, Başkurtlar'inkinden farklı ciheti, ekserisinde hayvanlar için, evlerin altında yer bulunması ve yanında da abdesthane olmasıdır. Bunlar elbette Türkler garbî Asya'ya geldikten sonra ilave edilmiştir. Başkurtlar'da hayvan ağıl ve damları alaçuktan çok uzakta bulunur. Alaçuka yakın yerde abdest bozmak mutasavver değildir.

***

Samat yaylasında ağıl ve damın ecza ve teferruatına ait istilahlara kaydettik.

***

Saat 1: "Yağbasan" yaylasındayız.

Saat 2: Erenler Doruğu (doruk = tepe) na çıktık. Erkânıharip binbaşısı Cevat Beyin 1747 metre olarak tayin ettiği "Abant tepesi" bu olsa gerek. Hava

çok güzel. Şarkta karlı "Köroğlu"(2315), garpta "Kardız" (Leonhardt'a göre 1900), cenupta "nedimenin Baş" bunların hepsi pek açık görünüyor; ayaklarımızın altında da "Abant gölü"; kendimizi çok yukarılarda hissediyoruz ve seviniyoruz; Pertev, şair Sabahattin'in:

İlâhların bası gibi başları diktir,
Bu dağları saran sonsuz bir genişliktir;
Ben de katıp vücudumu bu genişliğe
Bakıyorum aşağılarda kalan hiçliğe..

şirini okuyor. Burada bir saat kadar kaldık. Burası açık, etraftaki gür ormanlar arasında güze! Türk yaylaları görülüyor. Ne güzel yerleri var bu Türkiye'nin.

***

Saat 3:30: Çepni yaylasındayız. Büyük çayırın ortasında, büyük çayırın dibinde tam Başkurt usulünde bir tabii cami minaresi çınar, duvarı bir avlarlar ibaret. Eskiden bütün civar yaylaların ahalişi cuma günü bu camide toplanırlarmış. Yanındaki açık dağ "Türkmen Çalı" tesmiye ediliyor. Yaylada Ali Efendi isminde birisi, yaylanın önündeki büyük çayırın ortasında bize bin zahmetle çay pişirip içirdi; bu çay bize çok tatlı geldi.

***

Saat 6-7: "Sarıyer", "Örencik" köylerinin "Erenler Doruğu" na ve "Abant gölü" ne nazır yüksek yaylalarına geldik. Örencik yaylasında geceyi geçirmek Üzere kalacağız. Kuzu kestirecektik, sürüler uzakta kaldığından bulamadık. Akşam "üğre" yedik. Gece saat 12'ye kadar ateş başında yayla sohbetleri ettik. Buraların ahalişi çok açık göz, zeki insanlar; hatta çobanlar bile.

27 Haziran: Gedikler, sonra Peldüzü yaylalarından geçerek Avusturya Alplarındaki ormanlara benzeyen yüksek ve şık karaçam, ıhlamur, meşe ormanlarına geldik. Bu ormanlar, fevkalâde güzel ve tabiat itibarıyla fevkalâde zengin yerler. Yolda Kara Mustafa isminde bir Yürükle görüştük fakat çadırlarına gidemedik; kadınına, kendisini çok kibar saydığından "kadın karı" deniliyormuş; demek ki "kadın" eski "Xatun" yerinde kullanılıyor. Saat 12'de Güney köyüne geldik.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 21

Köyün sakinleri Tingiloğulları, Caqanoğulları sülâlelerinden dir. Karşıdaki güzel manzaralı koy "Harman Sekisi" tesmiye ediliyor. Seki (= platform) Başkurtlar'daki manada kullanılıyor.

Çadırın etrafına gerilen pala, yani Başkurtça kirege, burada Mahmut Kaşgarî'de olduğu gibi gergi talâffuz olunuyor, öğleden sonra şu köylerden geçiyoruz: Hacılar, Gökveren (burada mektep var), İğneciler, Sofular, Tekirler, Ortaköy (burada cami var; bir de tam Ural dağlarındaki evler usulünde bir ahşap ev gürdük), Çay köy (burada ayran içtik), Sarot (burada ılıcaya girdik). Saat 18'de Bektemirler köyüne geldik. Hava yağmurlu olduğundan 20 Haziran sabahına kadar burada Nuri Efendinin evinde misafir kaldık. Köy ve yayla hayatına, civardaki sülâle isimlerine, yemek envama ait malûmat ve köy, yayla hayatına dair istilâhlar topladık. Bunların geliklerinin altında ahır bulunmuyor, ve diğerlerine nisbeten temizcedir. Avlanın envayı vardır, kılıç Kazık dedikleri çift kazığın arasına uzun ağaçları, bazan aralan ağaç çivilerle ayrılarak dizmek suretiyle yapılan bir avla, ve örme avla tamamen Başkurtlar'da ve Altaylarda olduğu gibidir. Türkistan'da tekâmül eden yayla ve köy hayatı buraya olduğu gibi nakledilmiş olduğunda şüphe kalmıyor.

***

Sakarya havzasında Ala Dağ-Köroğlu dağları mıntıkasının garbındaki kısımların Türkleşmesi 1298 senesi kışında Bayıncar ve Sülemiş idaresi altında Kara-

deniz Ereğlisi'ne doğru ilerleyen Moğol ordusunun harekâtı ile başlamıştır. Mudurnu karşısındaki Abant dağlarında karlık, şimdi bulunduğumuz köyün ismi olan Bektemirler Güney'in bir çayının ismi olan Pulatçı, sülâle ismi Tingil, köy isimleri: Alpagut, Çepni, Taraklı, Mangırlar, Ayman (Nallıhan taraflarında), Örencik; yağma (Çarşamba'da) gibi isimler buradaki Türklerin etnik heyetinin neden ibaret olduğunu gösterebilir. Bunlar; Türkmen, Kıpçak ve Moğol devrinde gelen muhtelif şark Türk ve Moğol aşiretlerinden ibarettir. Buralarda pek çok görülen Alpağutlar, bir de Bektemirler, Bulatçı, Örgenci, Ayman aşiretleri Moğollar ordusunda bulunan aşiretler olsa gerek. (bakınız; Alpağut, Reşidüddin, 1259; Bektemir, Reşidüddin, 165 ve 242; Bulatçı, Tarih-i Reşidî-i Haydar Mirza-İngilizcesi, Örgenci, Hanikof, Buhara seyahatnamesi).

***

Bunların dağ mıntıklarında yaylayıp geçinenlerinin bir kısmı ihtimal daha Türkistan'da iken dağlı yerlerde alaçuklarda oturmuşlardır. Alaçukun teferruatının Başkurtlar'inkine uyması bunu gösterir. Yağına aşireti orta Tiyanşan'ın ormanlık mıntıkasında Tekeş nehri havzasında yaşayan bir aşiretti. Diğerleri. Türkmen aşiretleridir, Bütün gördüğümüz Türk köy ve yayla ahalisinde buradaki eski gayri Türk unsurla karışma alameti olacak hiç bir hususiyete tesadüf edilmiyor.

Prof. Ahmet-Zeki Validi

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 22

Hikâye

İKİ ONBAŞI

Galiçya... 1917...

Otuz adım aralıkla, iki saatten beri karşı karşıya duruyorlar. Avusturyalıları silip süpüren, Almanlarla Macarları kaldırıp geri atan Rus dalgası, Türk siperlerinin otuz adım önünde bekliyor.

İki hattan birbirine bombalar hediye ediliyor... Ve... Keskin küfürler.

Bir taraftan verilen kumanda öbür yandan da işitiliyor. Süngüler takılmış... Bu yıpratıcı durumdan kurtulmak lâzım.

***

İlk davranış Türklerden oluyor... Karşı bir saldırıyla düşmanı atmak için fırlıyorlar. Fakat karşı taraftan keskin bir takırdama. .. Makinalılar cepheyi tarıyor ve fırlayanlar bir daha kalkmamak üzere yatıyorlar... Ruslar cesaretleniyor. Otuz adım ileriye atılabilirlerse mesele hallolunacak... Ve, ikinci saldırı onlardan oluyor. Fakat bu sefer işleyenler Türk makinalı tüfekleridir... Ve... Fırlayanlar yere yatmaya mecbur oluyor. Bu onların son yatışıdır...

***

Tekrar bombalar başlıyor ve arada keskin küfürler... Yaralananların iniltileri... Artık akşam da oluyor. Gökte inci bir ay var...

Onun ışığı Rus siperlerinden Türk siperlerine kadar olan bütün alandaki tümseklere gölgeler yapıyor ve siperlerdeki askerlere birer dev görünüşü veriyor...

Galiçya artık fâtilih ve barbar ırkın bayrağına baş eğen bir ülke değil... Fakat orada yine kahraman barbarların ordusu çarpışıyor ve bu ordu tâ nerelerden gelerek arkadaşlarına yardım etmek ve ölmüş bir milleti diriltmek için dövüşüyor...

***

İki taraf birbirine otuz adım yaklaşınca toplar susmuştu. Şimdi gece olunca makinalılar da susuyor. Artık söz söylemek sırası yalnız bombalarla süngülerindir... Siperlerden siperlere fırlatılan son bombalar patlıyor ve iki taraf süngü davranarak birbirine giriyor...

Bombalar savrulurken küfürler de beraber savruluyordu. İki taraf birbirine doğru koşarken savaş naraları haykırıldı ve şimdi süngü süngüye vuruşuluyor...

Şu birinci türlü sesler dürtüş yapan ve çelen süngülerin birbirine çarparken çıkardığı donuk sestir, ikinci türlü sesler hedefini bulan süngülerin insan etlerine dalarken çıkardığı matemli sedadır... Üçüncü sesler yaralananların haykırışı ve dördüncüler çarpışanların solumasıdır. Bu soluma bir saatlik uzaktan işitiliyor...

***

Asırlık düşmanların karanlıkta boğuşması... Bu, heybetli bir manzardır. Süngü süngüye... Göğüs göğüse... Boğaz boğaza...

Büyük bir güllenin açtığı büyük bir çukurun başında beş altı kişi boğuşuyor. Süngüler... Dürtüşler... Çelişler... Küfürler... Ve sert bir dipçik vuruşu... Biraz sonra ayakta hiç kimse yok... Düşenlerden iki tanesi yavaş yavaş gülle çukuruna yuvarlanıyorlar ve kesik kesik inleyerek orada kalıyorlar... Onlar birbirlerine o kadar yakın ki ellerini uzat salar birbirlerini tutacaklar. Ay ışığının girmediği bu kuytu çukurda onlar birbirlerinin yüzlerini göremiyorlar... Fakat ikisi de biliyor ki yanında yatan yaralı biraz önce gırtlaklaştığı düşman ordusundan birisidir...

Bir müddet ikisi de baygın yatıyor... Ve artık harp meydanında hiçbir ses yok...

***

Adres
Ankara caddesi, Cağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 23

Yalnız ara sıra uzaktan gelen bir yaralı sesi...
Çukurdakiler yavaş yavaş kıvıldanıyor. Birisi güçlükle
matarasını çıkarıyor. Kurumuş dudaklarına götürerek
iki yudum içiyor... Sonra ötekine uzatıyor. O da
içiyor...

İki yudum suyun hiçbir değeri yoktur. Fakat eğer bu
iki yudumu içen insan bir çukura yuvarlanmış bir
yaralıysa ve yanında eşi ve hiç kimsesi yoksa o zaman
o iki yudum su ona taze bir hayat verebilir. Çünkü o,
bilmeseyse bile sezer ki şu dakikada yarasını onaracak
şefkatli bir elin gelmesi ihtimali yoktur... Yarasını
kendisi sarmaya mecburdur... Ve... ikinci asker elleri
titreyerek çantasından sargısını çıkarıyor... Elleri
titreyerek yarasını sarıyor ve sargının kalanını ötekine
uzatıyor...

***

Onlar demin yaşamak için boğuşuyorlardı. Şimdi
yaşamak için birbirlerine yardım ediyorlar.

Onlar iki onbaşısıdır. Biri yalçın Anadolu köylerinden
gelmiş, şehitler soyundan bir Türk onbaşısı... Öteki,
Polonya'nın yeşil ovalarında büyümüş ve kaderin
şevkiyle Rus ordusunda hizmete mecbur olmuş bir
Lehli onbaşısı...

Onlar şimdi bu karanlık gecede, bu kimselerin
görmediği çukurda inliyorlar. Yaralarından akan kan
toprağın üstünden sızarak çukurun en derin yerinde
birbirine karışıyor... Ve onların gözlerinde bir özleyiş!..

***

Birbirinin dilini anlamadan konuşuyorlar... Türk:
"Yaran çok sızlıyor mu" diye soruyor. Lehli inliyor ve
metin olmaya çalışarak: "Siz Türkler vaktiyle bizim için
harbettinizdi" diyor. Lehli onbaşısı bunu biliyor ve
Türkler Lehistan ovalarında yine at oynattıkları için
Lehistan dirilecek diye seviniyor. Fakat Türk
onbaşısının bundan hiç haberi yok. O, kendi
kahramanlığından habersiz olduğu gibi atalarının
yaptığı büyüklüğü de bilmiyor... Yalnız, onun bol bol
akmaya alışmış olan temiz kanı, şimdi şurada da, şu
yabancı toprakta da bir yabancı kanına karışarak
bol bol akıyor...

Er meydanındaki çukurun içinde iki dost onbaşısı
inliyor... Birinin gözlerinde sarışın Marya'nın aksi,
birinin gözlerinde ceylan bakışlı Ayşe'nin hayali var...
Birbirinin yüzünü görmeyen iki yaralının yattığı
çukurdan bir hasret seyyalesi uzanıyor. Bu seyyale
Anadolu'dan Polonya'ya kadar gidiyor. Bu seyyalede
parçalanmış bir ümidin kırıntıları var... Ümit ölmez.
Ümit en sonra bırakılan şeydir... Fakat iki asker de pek
iyi biliyorlar ki kendileriyle ve gözlerindeki akislerle
beraber, en son ümitleri de bu çukurda gömülü
kalacak... Ve ihtimal biraz sonra yanı başlarında
patlayacak olan yeni bir gülle, toprakta açtığı yeni bir
çukura karşılık, kendi üzerlerini örterek onlara adsız
sansız bir mezar yapacak...

***

Çukurun içinde iki dost onbaşısı inliyor ve onlar biraz
sonra öleceklerini biliyorlar. Burada böylece ölecekleri
için onlarda bir pişmanlık var mı? Hayır!.. Onlar bir
görev için, görevden daha yüksek bir düşünce için
öleceklerini biliyorlar...

***

Birbirlerine hiçbir düşmanlıkları olmadığı halde böyle
süngüleşmelerinde büyük bir sebep olduğunu
anlıyorlar. Ve o fikri apaydın göremedikleri için ona
daha çok inanıyorlar. En büyük hakları olan hayattan
ayrılmak fedakârlığını da bunun için yapıyorlar...

***

Ey savaş!.. Sen acı ve korkunç, kanlı ve berbat, çirkin
ve yıpratıcısın... Fakat sen büyük ve azametlisin...
Bunun içindir ki insanlar sana ebediyen
tapınacaklardır.

***

İki dost onbaşısının nabızları yavaş yavaş ağırlaşıyor ve
onlar bu büyük dakikada birbirlerine cesaret vermek
için birbirlerine yakın olan kollarını uzatarak el ele
tutuşuyorlar. Lehli onbaşısı gözlerini açınca göğün
karanlık boşluğunda bir ışık görüyor. Bu ışık bütün
göğü kaplıyor. Ortasında Marya, elinde billur bir
bardakla su tutuyor.

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 24

Ve Türk onbaşı "Marya!.. Marya!.." diye bir şeyler sayıklayan arkadaşının Öldüğünü seziyor. Türk onbaşısının anlayamadığı bu sayıklamalar Lehli onbaşının vasiyetidir.

***

Öteki, arkadaşının öldüğünü, kendi korkunç yalnızlığını anlayınca hıçkırıyor. Kendi diliyle, kendi lehçe ve kendi şivesiyle: "Hayat! Sen insanları bu kadar güç mü bırakırsın" diye düşünüyor. Ve biraz önce boğuştuıkları çukurun tepesinden kendine kollarını açan gülbüz çocuğa sevgiyle bakıyor. Kalkmak, onun yanına gitmek, onu kucağına almak istiyor. Fakat ah!.. Bir üstün kumandası olsa!. Birden dünya kararıyor. Onbaşının gözlerinde köye ait son bir hayal parlayıp sönüyor...

Ve sonra: Sonsuz uyku...

Dakikalar geçiyor... İki beklenen artık dönmeyecek... Fakat dünyada değişen bir şey yok...

***

Birdenbire büyük çukurun tâ tepesinde bir aydınlatma fişegi patlıyor ve ışığını iki dost onbaşının üzerine serpiyor... Onlar hâlâ el ele tutuşuyorlar... Hâlâ Lehli onbaşının gözlerinde iki damla yaş duruyor... Ve hâlâ Türk onbaşısının dudaklarında bir ümit gülümseyişi var...

Y.D

Ziya Gökalp'in Hayatı Ve Malta Mektupları

İkbal Kütüphanesi, İstanbul 1931-111 sahife, 75 krş.

Bu eseri Ali Nüzhet Bey neşretti. Baş tarafta Köprülüzade Fuat. Beyin bir takrizini görüyoruz. Bundan sonra merhum Gökalp'in doğduğu tarihî muhit tavsif olunuyor. Ziya Beyin aile muhiti, çocukluğu, feraseti, ilk tahsili, gençliği, arkadaşlarının ve hocalarının tesiri, ilk yazılarından olan Şaki İbrahim destanı, Ziya Beyin İstanbul'a gidisi, dönüşü, ittihat ve terakkiye intisabıyla Genç Kalemlerdeki neşriyatı, Türk Ocağındaki hayatından sonra büyük harp kısaca geçilerek bilhassa mütarekeden sonra Malta'daki hayatı tafsil edilmekte, merhumun Malta' dan kızları Seniha ve Hürriyet Hanımlara yazdığı mektuplar aynen neşredildikten sonra Malta dönüşü Diyarbakir'deki hayatı ve faaliyetleri tetkik olunmakta ve nihayet hastalık günleri ve Ulu Türk'ün ölümüne ait acı hatıralardan sonra onun umumî tasvirini yapan bir netice ile bağlanmaktadır.

Ziya Bey hakkında şimdiye kadar müteaddit tetkik eserleri ve makaleleri

yazılmıştır. Bunların en dikkate şayan olanları, Saffeti Ziya Beyin Ziya Gökalp ve mefkûre atlı eseriyle, Edebiyat, zümresinden bir talebenin gayri matbu tezi. Ziya Gökalp'in ölümünü müteakip biraderi Nihat Beyin İstanbul Türk Ocağında verdiği konferans, Merhumun eski muavini Necmettin Sadık Beyin tetkiki ve nihayet Akçora oğlu Yusuf Beyin Türk Yılında Gökalp'a tahsis ettiği sayfalardır.

Ali Nüzhet Beyin bu yeni eseri, diğerlerine nazaran mühim hususiyetleri ihtiva etmektedir. Bu eserde Ziya Beyin aile hayatına ait şimdiye kadar bilmediğimiz tafsilât vardır. Eseri süsleyen resimlerden büyük bir kısmı da bu meyandadır. Malta mektupları bize göre eserin en büyük servetini teşkil etmekte ve bu filozof ve idealist Türkün en buhranlı zamanlarda bile kendinden çok, milletini, memleketini, ailesini düşündüğünü bir defa daha is bat etmektedir. Bu mektuplarda büyük bir iman ve istikbal ümidi

Adres
Ankara caddesi, Çağaloğlu
yokuşu 27 No.
birinci kat hususi daire

ATSIZ MECMUA

Abone şartları
Türkiye için
Yıllığı 180 kuruş
altı aylığı 90 "
Yabancı memlekeler için
Yıllığı 1 dolar

Sayı: 6

ATSIZ MECMUA

Sayfa: 25

İçinde nikbin olan Ziya Bey, kızlarını karşısında tutarak bütün memleket gençliğine hitap etmektedir. Bilhassa refikasına hitaben yazdığı satırlarda maddî ihtiyaçların temini için biricik serveti olan kitaplarının satılmasını tavsiye etmesi ne kadar samimî, ne kadar acı ve ne kadar asildir.

***

Ziya Beyin vefatından sonra Ankara'da bir Gökalp cemiyeti teessüs etmişti. Bu cemiyet doğdu ve öldü. Bugüne kadar Ziya Bey için bir şey yaptığını işitmedik. Tabutunu taşımak için yerinden oynayan İstanbul, ancak bir iki sene sayılı birkaç gencin teşebbüsüyle mezarı başında anılmasına bile iştirak etmedi. Ziya Beyi doğduğu yerde sevenler ise pek enderdir. Bu büyük ve fedakâr insan niçin bu kadar çabuk unutuldu? Bunun birçok sebepleri olmakla beraber şark istiklâl mahkemesinde bazı hain mahkûmların Gökalp'a sinsi bir kürtçülük izafe etmeleri de amil oldu.

***

Ali Nüzhet Beyin eseri Ziya Beyi pek iyi tetkik etmemiş olanların düştükleri bu mantıksız ve insafsız şüpheden kurtaracak malûmatı da ihtiva etmektedir. Evvelce Nihat Beyin verdiği konferans ve nihayet Ali Nüzhet Beyin bu eserde

Gökalp'ın verasetine ve Çermik'ti olan ailesine dair verdiği malûmat en kıymetli haberlerdir.

Eserin bizce küçük iki noktadaki görüşleri hatalıdır. Ziya Beyin Diyarbakir'de küçük mecmuayı çıkarırken tafsil edilen hayatında muhitinin kendisine olan soğuk muamelesi meskût geçilmiştir. O sıralarda Ziya Bey Diyarbakir'de fena fikirler besleyen insanların tehditlerine ve soğuk muamelelerine maruz kalmıştı.

***

İkinci nokta da Ali Nüzhet Beyin her nedense Ziya Beyi en buhranlı zamanlarda ziyaret edenlerden ve ailesini soranlardan birinin de M. Zekeriyâ Bey olduğunu tebarüz ettirmek istemesidir. Bu bir kadirşinaslık eseri olabilir, fakat herhalde Ziya Beyin ruhu bu duyguda değildir. Birkaç sene önce ailesini ziyaret edenlerin bir müddet sonra komünist propagandası yapmalarını Ziya Bey hoş görmez ve affetmezdi.

Bizim taptığımız en büyük mürşidimiz Ziya Bey hakkında bu kıymetli eseri yazan Ali Nüzhet Beyi kuvvetle tebrik ve her Türk gencinin bu eserden muhakkak bir tane edinmesini tavsiye eder, Gökalpimiz'e rahmet dileriz.

Namık Kemal

Neşriyat

Terbiye ve Maarif:

Dr. Victor Panchet — Genç kalımnız, (sihhî eserler serisi 1) İstanbul, Ahmet Halit Kütüphanesi. 1931; 168 s., 75 kş.

Dr. Victor Pauchet — Saadet yolu, (sihhî eserler serisi 2) İstanbul, Ahmet Haliit Kütüphanesi, 1931, 300 s. 125 kş.

Dr. Victor Pauchet — Çocuk hayata nasıl hazırlanmalı (sihhî eserler serisi 3) İstanbul Ahmet Halit Kütüphanesi, 1931, 210 s. 100 kş.

Çocuk edebiyatı: Asaf Mükrem — Mono-loglar, İstanbul, Remzi, Kütüphanesi, 193L, 50 s.. 15 kş.

Edebiyat: Cenap Şahabeddin— Vil-em Şekspiver; İstanbul kanaat kütüphanesi 1S31; 194 s.

Rifat Ahmet, H. Süruri, Süleyman Sıddık, Celal Enver, Mahmut Nedim,

Osman Uluğ, Eşref Sabî—Yedi veren.(şiiir ve nesir mecmuası) s; İzmir 1931 50 kş.

Haşim Nezihi, Nahit Nafiz, Mustafa Şevket, Kâmran Cezmi, Ferit Ragıp, Cezmi Tahir, A, Adnan. İzmir'den. Sesler (şiiir ve nesir mecmuası) İzmir 1931; 84 s. 30. kş. İzmirli gençlerin şiiir ve nesir mecmuası (İzmir gençler birliği neşriyatından); 9 Eylül, İstanbul 1931, 38 s.; 25 kş.

Peyami Safa, Fatih—Harbiye (Roman) İstanbul, Suhulet Kütüphanesi, 1931, 149 s. 100 kş.

Ali Nüzhet, Ziya Gökalp'ın hayatı ve Malta mektupları (Gökalp'ın hayatının muhtelif salhalarına ait resimler ile Köprülüzade Mehmet Fuat Beyin ufak bir mukaddimesini havi); İstanbul, ikbal Kütüphanesi, 1931, 191 s.; 75 kş.